

Camerata Salzburg & Janine Jansen

Janine schittert in Mendelssohn

Programma

Johann Sebastian Bach 1685-1750

uit: Musicalisches Opfer, BWV1079 (1747)

Ricercar a 6

Felix Mendelssohn-Bartholdy 1809-1847

Vioolconcert in e op. 64 (1838/44)

Allegro molto appassionato

Andante

Allegretto non troppo - Allegro molto vivace

Pauze

Felix Mendelssohn

Symfonie nr 5 in d op. 107 'Reformatie' (1830/32)

Andante - Allegro con fuoco

Allegro vivace

Andante

Andante con moto - Allegro maestoso

Programmatoelichting

Dat was nog eens een koning! Elke avond muziek, van 7 tot 9. En dat door de beste musici van zijn tijd. Frederik de Grote van Pruisen, want hij was het, componeerde bovendien zelf. Gasten waren ook welkom. En zo riep hij op de avond van 4 mei 1747 het gezelschap toe: 'Mijne heren, de oude Bach is er!' Deze, daar op paleis Potsdam, stelde niet teleur. Doorluchtige vorst, geef mij een thema en ik improviseer daar ter plekke op. Frederik was van het resultaat onder de indruk, Bach zelf minder. Hij beloofde dat hij het thema thuis in Leipzig nog eens geducht als fuga zou uitwerken. Als geschenkje. Zo ontstond *Das musicalische Opfer*, een bundeling stukken waarvan de 'Ricercar a 6' er één is. Bach mocht het werk dan aan Frederik opdragen, hij smeerde de vorst zeker geen stroop om de mond. De titel was in het Duits, terwijl in die tijd de beschaafde mens en zeker deze koning Frans sprak. Bovendien was Frederik niet zo ingenomen met Bach's strenge fugatische stijl; 'ruikt naar de kerk,' vond hij (zie straks ook Mendelssohn), hij had liever galante muziek, smaakvolle melodieën met eenvoudige begeleiding. Ja, misschien was *Das musicalische Opfer* zelfs wel ronduit een belediging voor zijn verlichte smaak...

'Eentje in e mineur raast door mijn hoofd, waarvan het begin me niet met rust laat...' De 29-jarige Felix Mendelssohn in juli 1838 aan zijn vriend de violist Ferdinand David. Hij heeft deze man laten weten 'komende winter' een vioolconcert voor hem te zullen schrijven. Maar David zal geduld moeten hebben.

Er komt van alles tussen en het is pas zes jaar later dat Mendelssohn de partituur voltooit. Op een idyllische plek, het kuuroord Bad Soden in het Taunusgebergte. Hij heeft even vrijaf van zijn ziedend drukke bezigheden in Berlijn en trekt hier nu met zijn gezin een beetje bij: 'De eerste stap uit Berlijn is de eerste stap naar het geluk. Ik lig onder appelbomen en grote eiken... Verder eet ik 's middags en 's avonds aardbeien bij de koffie, drink Asmannshäuser Brunnen [...] en krijg negen en een half uur slaap.'

Op 16 september 1844 wordt in Bad Soden het vioolconcert voltooid. In de tussenliggende jaren had Mendelssohn David vaak om advies gevraagd en ook nu nog, na voltooiing, gaan de wijzigingen door tot de première op 13 maart 1845 in Leipzig, met David als solist. De deels weemoedige, deels uitbundige partituur bevat allerlei nieuwigheden. Origineel is dat de viool al na een paar maten zijn entree maakt; normaal gesproken ging daaraan een lange orkest-inleiding vooraf. Opvallender nog, dat Mendelssohn de drie delen aaneen voegt. Een aangehouden fagotnoot verbindt deel 1 en 2, en het tweede en derde worden verbonden door een miniatuur-Allegretto, reminiscentie van het eerste deel. De cadens in het openingsdeel is geen vrije improvisatie van de solist maar – een novum – noot voor noot uitgeschreven. Men schrijft die cadens aan Mendelssohn toe, maar het is een gestroomlijnde versie die David maakte van Mendelssohns oorspronkelijke, tamelijk contrapuntische cadens.

Met zijn *Reformatie-symfonie* stond Mendelssohn op niet al te beste voet. 'Ik kan haar niet meer uitstaan, liever dan al mijn andere werken wil ik dit stuk verbranden.' Wat was er dan toch mee? Hij schreef hem voor de viering van de 300^e verjaardag van de presentatie van de Augsburgse Confessie, een voor Luthers Duitsland belangrijke gebeurtenis. Maar het stuk was niet op tijd af. Mendelssohn probeerde hem toen uit in Parijs; daar werd hij echter van het programma afgevoerd: 'te geleerd,' 'niet genoeg melodieën,' deed men ontevreden. Of was hij te protestants? Mendelssohn in twijfels. De première was toen in Berlijn. En ondanks een revisie was de componist nog steeds niet tevreden. Hij liet het stuk verder maar voor wat het was, voerde het nooit meer uit, publiceerde het niet. Zodat het pas 21 jaar na zijn dood verscheen als symfonie 'no. 5'; eigenlijk is het zijn tweede.

De Lutherse Mendelssohn verwerkte in deze z.g. *Reformatie-symfonie* enkele protestantse gezangen. Tegen het eind van de langzame inleiding (in D majeur, terwijl de hoofdtoonsoort toch d mineur is) klinkt het *Dresdner Amen*, heel ijl en hoog in de violen. En in de finale verschijnt Luthers koraal *Ein feste Burg*, eerst aan het begin en later aan het slot, vol geïnstrumenteerd. (Stephen Westra)

Camerata Salzburg is de vaste speler van de Salzburger Festspiele en de Mozartwoche in Salzburg. Oprichter was in 1952 Bernhard Paumgartner die een ideale klank wilde bereiken d.m.v. de eigen verantwoordelijkheid van elke afzonderlijke musicus. Na hem haakte de dirigent Sándor Végh hierbij aan door elk stuk als kamermuzikaal samenspel te beschouwen, zoals een strijkkwartet. Camerata Salzburg werkt tegenwoordig zonder dirigent maar 'luistert', democratisch, naar de 'primus inter pares' concertmeester **Gregory Ahss**. Hun devies: 'De Camerata klank is onze stem. Muziek is onze taal. Menselijkheid ons ideaal.' – Gregory Ahss studeerde aan het Gnssin instituut in zijn geboortestad Moskou. Als student al richtte hij het Tal Piano Trio op. Hij is ook concertmeester van het Mahler Chamber Orchestra en het Lucerne Festival Orchestra. Daarnaast treedt Ahss op met o.a. Natalia Gutman, Gautier Capuçon, Sabine Meyer en Daniel Hope. – **Janine Jansen** is misschien wel Nederlands beroemdste musicus. Zo maakt ze dit seizoen tournees met het London Symphony Orchestra, het Koninklijk Concertgebouworkest en Die Deutsche Kammerphilharmonie. In Musikverein Wien is ze 'artist in focus'. Samen met haar duopartner Denis Kozhukhin geeft ze recitals in o.a. Carnegie Hall, de Wiener Musikverein en het Concertgebouw. Jansen is exclusief artiest bij platenlabel Decca. Ze is oprichter en artistiek leider van het International Chamber Music Festival Utrecht.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Wo 1 okt Zemlinksy Quartet & Pieter Wispelwey
Za 11 okt Royal Scottish National Orchestra
Zo 8 feb Prague Radio Symphony Orchestra

Schuberts Strijkkwintet
Beethoven & Rachmaninov
Timothy Chooi speelt vioolconcert van Bruch

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

